

AFAM

AFRIKA ARAŞTIRMACILARI DERNEĞİ

Association of Researchers on Africa

جمعية الباحثين حول إفريقيا

Rapor 4

Barış Dininden Korku Dini İcat Etmek: “İslamofobi”

Prof. Dr. Ahmet KAVAS

Türkiye Cumhuriyeti, Çad/Encemine E. Büyükelçisi,
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü, ahmet.kavas@afam.org.tr

©AFAM, Afrika Araştırmacıları Derneği
İstanbul 2017
www.afam.org.tr

ISBN: 978-605-9506-07-6

Bu raporun tüm telif hakları Afrika Araştırmacıları Derneği'ne aittir. Bu yayın, dernek yetkililerinden izin alınmaksızın hiçbir şekilde yayınlanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak atıf yapılarak alıntılanabilir.

AFAM

Ahmediye Mahallesi, Halk Caddesi, No: 47/B,
Üsküdar-İSTANBUL

İslam Kelimesi Fobi Ekine Uzak

İslam, geçmiş asırlarda olduğu gibi günümüzde de yayılmasını hızlı ve canlı bir biçimde sürdürmekte ve yeryüzünde ortak inanç sahiplerinin en kalabalık nüfusunu temsil etmektedir. Bu durum "İslamophobia" kavramını ve hareketini doğurmuştur ki Müslümanlara karşı "İslam korkusu" bahanesiyle özellikle Batı toplumlarında giderek artan bilinçli ve olabildiğince topyekûn saldırma şeklinde tezahür eden karşıt bir davranışın geliştirildiği farklı bir dönemden geçmekteyiz. Bu konuda birbirine benzer eylemlere birçok Batı Avrupa, Güney Asya, Afrika'nın ortasında ve ABD'de rastlansa da aralarındaki ilişki sınırları henüz belirlenememiş ve esasında da hemfikir olamamışlardır. Bir kısmı takındığı tavrı gizli veya alenen sergilerken neredeyse bu dinin öz kaynaklarına müracaat dahi etmeden sadece saldırı amacıyla yazılmış kitap ve makalelerle, hatta son yılların modern iletişim vasıtalarıyla yapılan çoğu belgesel veya sinema filmi gibi hazırlanan görseller üzerinden hareketle doğrudan "İslam" dinini hedef almaktadır. Kendilerinin bu dine inanmış kimselerle bir sıkıntılarının olmadığını, asıl tepki göstermelerine sebep teşkil edenin bizzat dinin kendisi olduğunu ileri sürerek bu niyetlerini açıkça ifade etmektedirler. Nitekim Fransız siyasetinde orta sağın devlet başkanlığı için adaylığı kesinleşen François Fillon'un, ülkesinin dinlerle sıkıntısı bulunmadığını, ama İslam'ın kendileri için bir sıkıntı olduğunu ifade edebilmiştir. Yani burada ana hedef, bu dine inananlar değil bizzat inancın doğrudan kendisidir. Diğerleri ise genelde ayırım yapmaksızın tüm dinlere mesafeli yaklaştıklarından, "İslam korkusu" konusunda geliştirdikleri tavırlarında, ana meselenin doğrudan Müslümanların kendileri olduğunu beyan etmektedirler.

Araplar ve özellikle onların aracılığıyla İslam'ın yayıldığı coğrafyalarda bu dine inanan günümüz toplumlarıyla dahi fazla dertlerinin olmadığını, asıl istemedikleri kesimin

ABD ve özellikle de Batı Avrupa toplumlarında giderek varlıklarını hissettiren dindaşlarının olduğunu tekrarlayıp durmaktadırlar. Gerçi bu konuda da kafaları epeyce karışıktır. Zira kısmen de olsa “İslam korkusu” ile ilgili genelleme yapanlar için tüm Müslümanlar arasında ayırım yapmadan hepsi bu duygunun temel kaynağı olarak görülmektedir. Sebebine gelince Fransa’da, Almanya’da, ABD’de ve ne de İngiltere’de veya başka bir Avrupa ülkesinde isterlerse asırlarca yaşasınlar kendi özel kimliklerini asla terk etmeyecekleri konusu sabit düşünceye dönüşmüştür. “İnsan hakları” temelleri üzerine oturduğunu iddia ettikleri Batı toplum yapılarına, şer‘î kuralları harfiyen tatbik etme niyetlerini her an koruduklarına inandıkları Müslümanların son asırda yoğun olarak yaşadıkları bu ülkelerde kazanma eğiliminde oldukları yeni kimliklerini tam anlamıyla temsil etmelerinin söz konusu olamayacağına ise neredeyse hem fikirler.

Bir inancın veya başka bir vesileyle bir araya gelenlerin oluşturduğu topluluğun mensuplarına karşı takınılan tavırlar Batı toplumlarında ilk defa yaşanmıyor. Şimdilerde tarihin derinliklerine gömülen eski kıtanın önü alınamayan din savaşları, iktidar mücadeleleri ve diğer sebeplerle milyonlarca insanın hayatına son verilmesi an meselesiydi. 1930’lu yıllara kadar velev ki Fransız vatandaşlığı almış dahi olsa bir Yahudi’nin şartsız bir şekilde bu ülkenin sıradan bir ferdi olması söz konusu değildi. Tüm Batı Avrupa’da horlanan ve tüm hayat hakları ellerinden alınan Yahudiler tarihlerinin en zor dönemlerinden birisini 20. yüzyılda bu kıtada yaşadılar. Onlar değişik manevralarla üzerlerindeki hışmı atmaya başardılarsa da Çingenerler halen horlanan ve dışlanan hayatları ile toplum dışına itilmiş durumdadırlar. Asırlar boyunca örülen, aşılması güç ve görünmez duvarlarla Müslümanların kendi içlerinde toplulaşmalarına müsaade etmeyen Batı Avrupa’da 1950’lerden itibaren ilk defa bu anlamda beklenmedik gelişmeler yaşandı. Neredeyse her ülkede en az on binlerce

inananın oluşturduğu Müslümanlar azınlık küçük veya büyük toplulukları belirdi. Bu Müslümanların aralarına günlük hayatlarında iş, komşuluk veya okul ortamı gibi farklı sebeplerle az veya çok karışıp onları yakından tanıyabilen farklı inanç sahipleri genelde ılımlı bir topluluğun fertleri olarak onlara iyi gözle bakma alışkanlığı geliştirdiler. Ama “aşırı uçtakiler” olarak tarif edilegelen Afganistan’daki Taliban, Somali’deki eş-Şebab, Nijerya’daki Boko Haram, Kuzey Afrika ve Sahra’daki Mağrip el-Kaidesi, bugünlerde Irak ve Suriye’de DAESH gibi yeni oluşumlar başta medya organları vasıtalarıyla daima her tarafa terör estiren faal yapılar olarak iç dünyalarında “İslam korkusunun” gerçek müsebbipleri olarak tutulmaktadır. Yani İslam ve Müslümanlara müspet yaklaşanların bile bir noktaya kadar bu davranışları kabullenilmekte, daha ileri gitmelerine ise müsaade edilmemektedir. Aslında Batı toplumlarında korkulan ne İslam dini, ne de kendi güçlü dengelerini son iki asırdır kaybeden Müslümanlardır. Öncelikle hemen hemen her Avrupa diline çevirisi yapılan Kur’ân-ı Kerim’i okumalarıyla her sınıftan binlerce Avrupalının ve de hiç de azımsanamayacak kadarının Müslümanlarla birlikte yaşamaları ile onların tarihten getirdikleri örf ve adetlerinin cazibesine kapılıp bu dine girmelerini azaltmak, mümkünse tamamen durdurmaaktır.

Kur’ân-ı Kerim ve Hazret-i Muhammed’e karşı en ağır hakaretleri çekinmeden yapma girişimlerinin temelinde bugünkü Müslümanları yıldırma kadar bilhassa kendi içlerinden bazı kimselerin ayrılarak onların arasına karışmalarıdır. Genelde halk arasında bu “İslam korkusu” duygusunun kendini göstermesi küfür içeren kötü sözlerle, fiili olarak bu inanç sahiplerine saldırılarla, camii, mezarlık ve benzeri Müslümanlara ait yerleri yakarak tahrip etme şeklinde kendini göstermektedir. Aslında tüm bu olumsuz tavırlar modern toplumun kendisine siper edip elindeki kalkan gibi arkasına saklandığı “fikir hürriyeti, insan hakları” ile

yürütülmesi tam bir garabettir. İslam vahyinin ilk geldiği yıllardaki Cahiliye Araplarının da kendilerine göre her türlü saldırıyı haklı gerekçelere dayandırıp zulümlere vardırıdıkları biliniyor. Onların da aslında korkularının temelinde yatan sebep içlerinden her gün çok sayıda kişinin karşı tarafa geçmesiydi.

“İslam korkusu” ortaya çıkışı itibarıyla asırlar öncesine kadar gitmektedir. Batı bu dinin adını dahi kullanmamak için neredeyse bin yıl ısrar etti.

İspanya üzerinden Güneybatı Avrupa’ya nüfuzları sırasında Müslümanlara “Mor” adı verildi. Daha ziyade Kuzey Afrika’daki Berberi bölgesinden; Araplardan ziyade Müslümanlaşan Berberi kabileleri üzerinden bu dini tanıdıkları için inananlarına bu isim verilmişti. Avrupa’da basılan ilk lügatlerde ve matbu kitaplarda “İslam” ve “Müslüman” kelimeleri ancak 17. yüzyılın başında yer alabildi. Haçlı Seferleri’nin başladığı ilk dönemde Alman tarihçi Albertus Akensus, Selçuklulardan bahsederken Türkler diyor, inançsızlar diyor, ama ne İslam ne de Müslümanlar kelimesini kullanıyordu. 17. yüzyılda ve takip eden asırlarda da Müslümanlara “Mohammedan”, yani “Muhammedciler” deme alışkanlığını geliştirdiler. Modern sömürgecilikle birlikte ise ele geçirdikleri milyonlarca kilometrekarelik coğrafyalarda İngiltere ve Fransa arasında kıyasıya “Muslim Power/Puissance Musulmane”, yani “Müslüman Gücü” rekabeti yaşandı. İtalya, İspanya, Rusya ve Hollanda dahi onlar kadar olmazsa bile bu duyguya kapıldı. Ama geçirdikleri bu fırsatın yakın gelecekte başlarına ne belalar açacağını düşünmeye başlamaları, daha doğrusu bu saplantıya kapılmaları uzun sürmedi.

İslamofobi’nin İlk Kez Kavram Olarak İfade Edilişi

“Islamophobie” kelimesi Fransızların en meşhur lügati *Petit Robert*’de her ne kadar 2005 yılında yer alarak bir din adı olan İslam ile eski Yunanca’da “phobos”, yani “korku” kelimeleri ile beraber zikredilerek bir anlamda yapay şekilde üretilip tescillenmiş olsa da kavram olarak yazılı kaynaklarda

ilk defa 1910'lu yıllarda kullanıldığı bilinmektedir. Alain Guellien *La Politique Musulmane dans l'Afrique Occidentale Française/Fransız Batı Afrikası'nda İslam Siyaseti* (Paris, 1910) kitabının 133-137. sayfaları arasına “L’Islamophobie” alt başlığını atarak Avrupalılardaki “İslam korkusunun” kökeninin çok eskilere dayandığını belirtmektedir. Ama 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başındaki menfi düşüncelerin gittikçe kontrolden çıktığını ve bir kenara atılamayacak kadar ağır olduğunu örnekleriyle ele almaktadır.

İslam’ı Sevimsizleştirme Gayreti

Afrika'nın ortalarına kadar gitme fırsatı bulan ve bu seyahatlerini başta Osmanlı Devleti'nden aldıkları mürûr tezkereleri ve yerel Müslüman idarecilerin nice misafirperverliği sayesinde gezilerini güven içinde yapanların ifadeleri hakkaniyetten uzaktı. Bunların “İslam korkusunu” kendi yazdıkları ile delillendirerek medeniyetin ve ilerlemenin Batı'da olduğunu; barbarlığın, zalimliğin, uzlaşmaz tavırların ve medeniyet düşmanlığının ise İslam'a inananların diyarlarında olduğunu, bu dinden ve inananlarından nefretlerini beyan eden düşüncelerine vurgu yaparak anlatmaktaydı. İslam dini onların ifadelerinde uyuşukluk ve barbarlıkla eşit bir inancı, açgözlülüğü, tahammülsüzlüğü, katliamları, hırsızlıkları ve düzenli cinayetleri temsil eden bir yapıda aşağılanarak tarif edilmekteydi. Berlin'de 20. yüzyılın başında Fransız sefiri olan Kont Saint-Vallier'in kendi Dışişleri Bakanlığı'na Oskar Lenz ve Gustave Nachtigal isimli seyyahları Afrika'nın ortalarında yaptıkları gezilerinden dönüşlerinde dinledikten sonra yazdığı raporda da ifade ettiği gibi İslam ve Müslüman karşıtı fikirleri iyice pekişmişti.

Kıtanın iç bölgelerinde gördüklerinden hareketle Arap soyluların diğer halkları hor görme, medeniyeti kabullenmeme, vahşi böcekler gibi ve Afrikalı davranmak suretiyle Müslümanların en zalimleri olarak algıladığını bildirmişti. Zenci ve putperest olanlar ise Avrupa değerlerini kısa zamanda

daha iyi kavramaya yatkındılar. Arap, Berberi, Tevârik (Tuareg), dahası siyahi Müslümanlar medeni ve Hıristiyanlığı kabullenmiş Avrupalı Hıristiyanların tabii ve uzlaşılmaz düşmanıydılar. Dahası İslam'ı Avrupalıların hafife almaması gereken düşmanı olarak gören bu yazarların uzlaşmaya kapalı davranışları dipdiri muhafaza edilen Hıristiyan inancından gelmekteydi. Bunlara göre Müslümanlardan beklenecek en tabii duygular barbarlık, kötü inanç ve zalimlikten başka bir şey değildi.

Quellien'e göre ise daha 19. yüzyılın başında Büyük Sahra bölgesini dolaşan Eugène Mage gibi seyyahların ifadeleriyle daha sonraki yıllarda işgal edip sömürgeleştirdikleri veya sömürgeleştirmeyi kafalarına koydukları Afrika'daki kötülüklerin çoğu İslamiyet'ten kaynaklanmaktaydı. Bu dinle mücadele etmenin sonucu kötü, onu her ne amaç uğruna olursa olsun cesaretlendirmek ise çok daha büyük kötülüğe sebep olacak bu zulme ortak olmak demektir. Yazara göre 20. yüzyılın başındaki İslam önyargısı abartılı olup bir Müslüman Avrupalı'nın doğuştan düşmanı olmamalıydı. Ne var ki eğer bir Afrikalı Müslüman Fransa'nın ülkelerini sömürgeleştirmesine karşı eline silah alarak mücadeleye başlarsa o zaman tabii düşmanı olacaktır. Alain Quellien Afrika'da İslamiyet sayesinde ve Hazret-i Muhammed'in büyük mücadelesi ile putperestliğin büyük oranda ortadan kalktığını, Kur'an-ı Kerim'in neredeyse her sayfasında Allah'ın birliğine vurgu yaptığını dile getirip bunun büyük bir ahlaki değer olduğu şüphesizdir demek suretiyle muasırlarının yanlış yolda olduklarına vurgu yapıyordu. İslamiyet Afrikalılara ahlaki değerler ve akli melekeler kazandırarak onları putperestliğin kıymetsizleştirmesinden kurtardığını, onlara siyasi, ahlaki, sosyal ve ilmi anlamda kazanımlar sağlayarak medenileştirdiğini doğrudan İslam düşmanlığı yapanların bu dine ve inananlarına haksızlık ettiklerini dile getirmişti.

Hayali İslam Korkusunun Bir Asır Sonra Tekrar Diriltilişinin Gerçek Sebepleri

ABD ve Batı Avrupa'da 21. yüzyılın hemen başında 11 Eylül 2001'deki Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen saldırı, 11 Mart 2004'te Madrid, 21 Temmuz 2005'te Londra bombalı saldırıları ile akıl almaz şekilde "İslam korkusunun" son bir asırlık geçmişine adeta rahmet okutacak seviyede abartılarak daha geniş kitleler üzerinde etkin olması sağlandı. Özellikle son 50-60 yılda içlerine kabul ettikleri ve İslam'ı eğitilmiş olarak çok iyi bilmeler bile genel kültürüyle donanmış Müslüman işçilerin buldukları toplumsal ortamlarda insani reflekslerle ve tabii yollarla geliştirdikleri beraber yaşama alışkanlığı, Batı'nın geleneksel ve önyargılı İslam karşıtlığını yok etmeye de epeyce azaltacak seviyeye indirildi. Artık sadece İslam'a aşırı ilgi ile Müslüman olan birkaç şahsiyet yerine küçücük çocuklardan işçilere, memurlara, serbest meslek sahiplerine, sanatçılara, sporculara, akademisyenlere velhasıl toplumların tüm katmanlarında yerel Müslüman nüfuslar oluşmaya başladı. Şayet ciddi bir İslam korkusu hayata geçirilmezse ihtida edenlerinin oranının büyümesi önlenemeyecekti. Bu korku da ancak Kur'an-ı Kerim, Hazret-i Muhammed ve bu dine inananlara karşı yürütülecek her türlü aşığılayıcı tavırla mümkün olabilirdi.

Korkunun Yahudilikten Ziyade Yahudilerle Özdeşleştirilişi

20. yüzyılda bilhassa yaşanan iki dünya savaşında, Avrupa'nın Yahudi toplumuna karşı düşmanca ve yok edici fikirlerini fiiliyata dökmesinin temelinde şu sebeplerin yattığı varsayılabilir: Katolik mezhebi merkezli Hıristiyanlığı dejenere etmeleri, yani soysuzlaştırmaları, Yahudi iş adamlarının kurdukları gece kulüpleri ve kumarhaneler gibi mekânlarla ahlaki değerleri yok eden ve toplumsal dengeyi sarsan eğlence mekânlarının tamamına yakınının sahibi bulunmaları; ayrıca ekonomik güç olarak adeta tüm ülkelerin gizli sahibi konumuna

gelmeleri dillendirilmeyen bahaneler olarak sayılabilir. Ne var ki bu tavra sebep olarak, “Yahudilik” dini yerine, ona inanan “Yahudi” kimliğini koyunca genelleyici ve de o günlerde bu dine mensup insanların tamamını yok edici bir uygulamaya dönüştürdüler. O projede doğrudan hedef Yahudilik değil, ona inanlardı. İslam korkusu temelinde ise bunun aksine önceliklerinde din bulunmaktadır. Zira bizzat bu din sıradan insanı bile çok kolay etkileyen özelliğe sahipti. Müslümanlar ise bir asır öncesinin Yahudileri ile kıyaslandığında siyasette, ekonomide, sanatta, bilimde ve hayatın farklı kollarında Batı toplumlarına yön verecek konumda değillerdi. Ama bu geçmiş elli yıl için geçerli olup geleceğe yönelik perspektif geliştiren Batılı uzmanlar için ise artık Müslümanların konumu Yahudilerin önceki etkinliğinden farklı olmayacaktır.

Avrupalıların Muhtaç Oldukları Müslümanların İncından Korkması

Avrupa'nın iki dünya savaşı sırasında birbirlerine karşı açtıkları cephelere sömürgelerinden çarpıştırmak için getirdikleri askerlerin varlığı ile tüm asırlar içinde bir tülü oluşamayan Batı Avrupa Müslüman topluluklarının ilk nüvesi atılmış oldu. Yakılıp yıkılan kıta ülkelerinin savaşlarda ölen ya da sakat kalan insanların yerine getirdikleri işçiler öncekilerden daha kalabalık kitleler olarak toplumdaki yerlerini aldılar. Batı Avrupalılar, 20. yüzyılın ilk yarısında oluşmaya başlayan Avrupa Müslümanlığın tam anlamıyla bir dini kimlik algılamamıştı. Tamamına yakını dini bir toplumdaki ziyade Arap-Berber karışımı kitle olarak görüldü. Dahası sömürgelerdeki kalabalık Müslüman nüfuslarının gözünde İslam'ın hamisi görünmek için Avrupa'nın en görkemi başkentlerinden Paris, Londra ve Berlin'de büyük camiler inşa bile ettirilmişti. Yine de 20. yüzyılın başında siyaseten de olsa bu cesareti gösteren dönemin devlet adamlarının bugünkü halefleri, sayıları artık milyonları bulan ve hayli bir kısmı vatandaş da olmuş Müslümanlar için ibadethane inşa etmeseler

de, binlerce yere ruhsat vererek bu konudaki ihtiyaçların büyük oranda giderilmesine izin vermektedirler. Zira aradan geçen elli yılda Müslümanlar belki Yahudiler gibi devletlerin temellerini kontrol edecek yapıya sahip değilseler de en azından artık şirket sahibi patronları, okumuş kültürlü akademisyen ve aydınları, sosyal hayatın her yerinde kendisini temsil edenlerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Aslında oluşturulan korkunun bir diğer temel sebebi ne İslam dininin kendi özelliğinden, ne de farklı vasıflarda göstermeye uğraştıkları Müslümanların sahip oldukları kimlikleridir. “İslam Korkusu” adı altında geliştirdikleri söylem, ellerindeki imkânın yavaş yavaş el değiştirmesi karşısında geliştirdikleri çok boyutlu bir mücadelenin adıdır.

İslam Korkusu ile Yahudi Karşıtlığının Benzeşemeyeceği Meselesi

Avrupa’da geçmişte yaşanan Yahudi düşmanlığı ile bugünkü “İslam korkusu” aynı kefeye konulmaya çalışılmaktadır ki bu istense de gerçekleşmeyecek bir konudur. Zira birisinde dine karşı düşmanlık ön planda iken diğerinde zaten kendilerini “judeo-chretien”, yani Yahudi-Hıristiyan ortak değerlerinin devamı gördükleri için inançlarından ziyade sadece Yahudileri hedef yapmışlardı. Ne var ki tüm kavramlar gibi bu konuda da bilinçli veya bilinçsiz kavram kargaşası ve konuyu çarpıtma vardır. 3 Aralık 2007’de Cezayir’e resmi ziyarette bulunan dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ısrarla “İslam Korkusu” ile Yahudi düşmanlığının aynı derecede kötü davranışlar olduğunu ifade etmişti. Aslında burada üstü kapalı geçen konu çok değil bağımsızlık savaşı yıllarında Yahudilere karşı takınılan tavrın hala canlı olması sebebiyle, dünyada halen var olsa da, daha çok Avrupa özelindeki aşırılığa vurgu yapıyormuş gibi bir dil kullanmaktadır. Bu bakış açısı sadece siyasilerin ifadelerinde değil, medyanın, özellikle akademik camianın adeta inceden inceye araştırmalarında işlediği bir konudur. Aslında bu

meseleyi hassasiyetle anlamaya çalışanların çok belirgin olarak ifade ettikleri Müslümanları hedef alan korkunun kendileri kadar bizzat ve öncelikle dinlerine yönelik olmasıdır.

Haliyle “antisemitizm”, yani Yahudi düşmanlığı olarak ifade edilen konu ile “İslamofobi”, yani “İslam korkusu” sonuç itibarıyla aynı tesiri bırakmayacaktır. İkincisinde doğrudan hedef kılınan İslam dinini itibarsızlaştırma girişimi şeklinde kendini gösterecektir. Eğer bu kavramı özellikle de Müslümanlar olarak dilimize pelesenk edersek üzerimizde oynanan oyunlara doğrudan alet olup şüursuz bir konuma düşürülerek farkında olmadığımız anaforun, yani girdabın içine çekilmiş oluruz. İslam dendiğinde tüm çağlarda “barış dini” anlaşılırken, 21. yüzyılın henüz başı sayılabilecek bir dönemde ısrarla bunun tam karşısı kavram gündemde tutularak zihinlerde ilk canlananın “kavga ve korku dini” olması istenmektedir. Bilhassa bu kavramı bazı şahsiyetlerin, Müslüman devletlerin bile en önemli gündemlerine sokarak canlı tutmalarının ve bizzat kendilerinin bu korkuyu icat edenler olduklarından habersizmiş gibi davranıp, dahası çözüm üretiyormuş gibi uğraşlarından anlaşılmaktadır.

Kitleleri “İslam Korkusu” Kavramına Alıştırmak

Son on yılda bir kısmı Avrupa’da olsa da çoğu Türkiye başta olmak üzere çeşitli İslam ülkelerinde, bilhassa İslam İşbirliği Teşkilatı aracılığıyla ilmi toplantı adı altında “İslam Korkusu” başlıklı çok sayıda faaliyet yapıldı. Her ne kadar İslam’a ve Müslümanlara layık görülen eleştirel yaklaşımları ifade ediyormuş gibi görünse de başlıklarını “İslamofobi” kelimesiyle adeta damgalaştıran bu toplantılar bugün var olduğu iddia edilen korkunun tarihin derinliklerinde kalanlardan çok daha az olmasına rağmen yeniden diriltilmesine ve faaliyete geçmesine sebep olmaktadır ve sakıncalı bir durumdur. Çünkü adeta en basit olaylar bile abartılarak hırsıza yol gösterme misali zihinlerde başkaca saldırılara kapıları aralamaktadır. Mesela 2003 yılı

sonbaharında “antisemizm ve İslam korkusu” konulu toplantıyı Avrupa Komisyonu ile Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Gözlemciliği (Observatoire européen des phénomènes racistes et xénophobes (EUMC) isimli kuruluşun yuvarlak masa toplantısında ele aldı. Antisemizm, ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi konular bizzat Hazret-i Muhammed zamanında genel itibarıyla Müslümanların gündemlerinden düşürülmüş konulardı. 15 asır sonra Müslümanların dinlerinin hiç tasvip etmediği ve de neredeyse kökleri antik çağa inen konuların birinci derecede muhatabı kılındılar. Farklı din mensupları ile aynı masada değerlendirme yapmaları hiç farkında olmadan İslam’a olan menfi bakışın kendi içimize kadar sokularak ulaştığı seviyeyi göstermektedir. Hatta bu toplantı sonunda Türkiye’nin ısrarlı talepleri ile “İslam Korkusu” kavramın ortak metinde yer alması sağlanmıştı. Oysaki Avrupa tarihinin İslamiyet ile ortak geçmişine bakıldığında bugün sıradan Avrupalıdaki “İslam korkusu”, babasından, dedesinden, hatta asırlar öncesindeki atalarının kafasındaki korkunun onda biri kadar bile değildir. Zira onlarca milyon bu dine inanan Avrupalı mahallelerindeki camiinin varlığını, Müslümanların dinlerine uygun sosyal yaşantılarını kabullenmektedir. Geçmişteki devlet adamlarının İslâmiyet’e siyasi bakışlarını andıran bazı sert yaklaşımlar da olmasa artık ortalama Avrupalının zihninde “İslam korkusu” tabii bir sürecin neticesi olarak yok, ama zorlamaya dayalı girişimlerle tahrike gelen bazı fanatiklerin saldırılarıyla gündemde tutulmaya çalışılıyor. Şimdilik semalarında ezan sesi yükselmese de Fransa genelinde yedi milyon Müslüman yaşıyorsa, binlerce camide gönül rahatlığı ile ibadet ediliyorsa bu ülkedeki mevcut “İslam korkusunu”, dünün bu inanç karşısındaki yok edici ruh hali ile özdeşleştirmek haksızlık olur. Bir mahalde olan küçük bir saldırıyı medya üzerinden tüm dünyaya duyurarak “İslam korkusu” ile maalesef mücadele edilmiyor.

İslam Korkusu Üzerine Yayınlar: Kitaplar, Makaleler ve Anket Sonuçları

Ömrünü şarkiyatçılığa adanmış Avrupalı eski akademisyenlerin en korktuğu husus yeni nesil haleflerinin tarihin derinliklerindeki ciddi konuların altından kalkabilecek donanıma sahip olamamaları sebebiyle basit konular seçmeleridir. “Fransa’da, Almanya’da, İngiltere’de vb. ülkelerde helal et temini”, “Müslümanların aile yapısı”, “Almanlaşmaları, İngilizleşmeleri” gibi sosyolojinin alanını aşamayan konularına ağırlık vermeleridir. Son elli yılda neredeyse Hallac-ı Mansur uzmanı Louis Massignon veya İbn Teymiyye uzmanı Henri Laoust benzeri İslam uzmanı Avrupa’da yetişmez oldu. Yeni akademisyenler artık “İslam siyaseti, İlimli İslam, Modern İslam, İslam ve Batı, İslam ve Demokrasi, İslam’da Kadın” gibi -tabii ki araştırmalarında fayda olan ancak- İslam Kültür ve Medeniyetini kavramaktan uzak konularla ömürlerini geçirmektedirler. “İslam korkusu” da son on yılın en dikkat çekici konuları arasında planlanan yerini fazlasıyla aldı. Ama yapılan masraflara, verilen emeklere ve yazılan eserlere rağmen bir arpa boyu yol alınmadığı gibi İslam korkusunun dolaylı da olsa daha da yayılmasına fırsat verilmektedir. Bu anlamda Fransa’da Arap Dünyası Araştırma ve İnceleme Enstitüsü (l’Institut de recherches et d’études sur le monde arabe (IREMAM/CNRS) araştırmacılarından Vincent Geisser *La Nouvelle Islamophobie* kitabında geçmişteki İslam Korkusu ile yenisi arasındaki değişimi ortaya koyma ihtiyacı hissetmiştir (Éditions La découverte, 2003:128). Ona göre 1962 yılı öncesinde henüz Fransa’nın işgalindeyken bu korkunun temellerinin Cezayir’de oluşturulduğu iç savaşta yatmaktadır. Tam 132 yıl sömürdüktan sonra Fransızların ellerinden çıkmasına tahammül edemedikleri bu ülkede kendi yaptıkları zulüm ve katliamları görmemezlikten gelip içlerinde besledikleri kini bu ülke halkından ziyade inançlarına yönelttikleri anlaşılmaktadır. Ona göre, İslam korkusu

kavramını tarihte yaşanmış Haçlı Seferleri ve bunlara karşı verilen cihat ile izah etmek her ne kadar mümkünse de bugünkü gerçeği anlamak için o çağlardakilerle uğraşmak yeterli değildir. Zira bugünkü korkunun temelinde yatan gözlerinin önünde ABD’de ve Batı Avrupa’da yaşamakta olan Müslümanların bizzat kendileri ve temsil ettikleri dinleridir. Haliyle Yahudilere ve özellikle Müslümanlara karşı sergilenen düşmanca tavırlar sınır tanımaz hale gelip en görünür ve savunmasız tarafları olan mabetleri ve mezarlarına karşı yıkıp dağıtma şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Thomas Deltombe’un *L’Islam imaginaire, la construction médiatique de l’islamophobie en France (1975-2005)* (Éditions La Découverte, 2007:392) kitabında her ne kadar “İslam Korkusu” kavramı çok zikredilmemiş bile olsa aslında 1980’li yılların medyasında gazetecilerin kullandığı kelimelerde bunun muhteva olarak var olduğunu görmek mümkündür. Kimi zaman nefret söylemini kullanmaktan çekinmeyen bu tavrın dayandığı “İslam korkusunun” temelinde yine 1962 yılı öncesi Cezayir’inde bağımsızlığına karşı yaptıkları savaş sonrasında genel anlamda Müslümanlara karşı oluşan nefret yatmaktadır. Dahası bizzat kendi sınırları içinde yaşayan bu din mensuplarının her geçen gün daha fazla görünür hale gelmeleri ve 1990’lı yıllarda Paris’teki patlamalar, ardından 11 Eylül 2001 saldırılarının oluşturduğu atmosfer içinde yaşama biçimleriyle giderek artan “İslamlaşma Korkusu” etkili oldu demektedir.

Ni Patrie ni frontières isimli derginin yayına hazırladığı farklı yazarlarca kaleme alınan *Islam, Islamisme, « Islamophobie »*, (mondialisme.org, 336 s., 2008) isimli çalışma din, dine inanışı “islamizm” gibi gösterilişi ve İslam korkusu şeklinde üçleme yapılmasıyla üçünü aynı şeymiş gibi gösterme hissi verilmektedir.

Avrupa Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Gözlemciliği de 2006 yılı Aralık ayında *Avrupa Birliğinde Müslümanlar:*

Dışlanma ve İslam Korkusu/Les musulmans au sein de l'Union européenne: discrimination et islamophobie başlığı altında bir kitap yayınladı. Kitapta daha ziyade Müslüman kimliği dolayısıyla iş ve eğitim lojmanı bulma konusunda Avrupa Birliği sınırları içinde yaşayan Müslümanların uğradığı negatif ayrımcılığı ele alınmaktaydı.

Michel Orcel'in *De la dignité de l'islam. Examen et réfutation de quelques thèses de la nouvelle islamophobie chrétienne*, (Bayard, Paris 2011, 150 s.) adlı eserinde yazar Hristiyan toplumlarda bu duygunun zaten var olduğunu, ama bunun yeni yönüyle incelenmesi gerektiğini düşünmüş ve ortaya konan tezlerin kısmen de olsa bazılarının kabul edilemeyeceğini incelemiştir.

Bir anlamda ortaya konmak istenen ve Batı toplumlarında giderek artan Müslümanlaşma eğiliminden duyulan rahatsızlığının olduğu Raphaël Liogier'in *Le mythe de l'islamisation, essai sur une obsession collective*, (Seuil, Paris 2012, 224 s.) kitabıyla da ortaya konmaktadır. Sadece "İslam Korkusunun" değil aynı zamanda bu dinin topyekün bir düşman olarak görüldüğünün kitaba dönüşmüşü olarak algılanabilecek eserlerden birisi de John R. Bowen'in *L'Islam, un ennemi idéal/İdeal bir Düşman İslam*, (Albin Michel, Paris 2014, 120 s.) çalışması olup adeta artık bu inanca ideal düşman gözüyle bakıldığını ifade etmekten çekinmemiştir.

İngiltere'de İslam Korkusu üzerine *Islamophobia: A Challenge for Us All* kitapçığının yazarı Runnymede Trust bu durumun herkes için bir tür isyan olduğunu bildirerek ondan gelebilecek tehlikeleri ifade etmekten de çekinmemektedir. Hakkında neredeyse hiç doğru bir şey bilmediği veya bilmemekte ısrar ettiği bir dini yargılamak için epeyce uğraşmış. Yaşadığı Hristiyanlığın genel vasıflarını tarif ederken kendi dininin temsil ettiği temel özellikleri İslam'ınki gibi göstermeyi marifet saymıştır. Değişmeye müsait olmayan din "İslam" derken bu vasfın aslında kendi inancının dogmatik

yapısı olduğunu bir kenara ittiğinin farkında değildir. Ayrılmış ve ötekileştirme alışkanlığına sahip derken Batı toplumunun ana özelliğini İslam üzerinden yansıtmaya gayreti vardır. Batı toplumları cehaletten “İslam” ile yüzleştikçe peyderpey çıktığı halde tam tersini ifadesi tam bir çelişkidir. Bir tespiti yerindedir ki, o da içinde bulunduğu çevrenin İslam’ı kabul etmediğini ve de etmeyeceğinden hareket ederek açıkça düşmanlık duygusunu açığa vurmasıdır.

Avrupa’da “İslam korkusu” ile vaktini fazlaca harcayan ülkelerden birisi de Hollanda olup ülke genelinde bu dine karşı tavırlar o kadar geniş toplum katmanları içinde yayıldı ki artık nüfusun % 71’i başörtüsü taşınmasına, % 60’ı yeni camii yapılmasına ve % 55’i ise yurtdışından evlenen Müslümanların eşlerini yanına getirmesine karşı fikir beyan etmektedirler. Nüfusun yarısından fazlası artık bir şekilde İslam’ın görünür olmasından rahatsızlık duymaktadır. Belçika’da da artan “İslam korkusuna” karşı takınılan tavırlara farklı inanç toplumlarının arasında huzur ortamı oluşturulması için Irkçılık, Yahudi Düşmanlığı ve Yabancı Düşmanlığı Karşıtı Hareketi (Mouvement contre le racisme, l’antisémitisme et la xénophobie (MRAX) kurulması, 2009 ve 2010 yıllarında “İslam korkusu” üzerine toplantılar düzenlenmesi bazı çevrelerce çözüm olarak düşünülmektedir. İspanyollar da “İslam Korkusunun” temelinde Müslümanlar hakkındaki düşünceleri % 68 oranında bunları şiddete temayüllü kimlikte, % 79 oranında hoşgörüsüz kişiliğe sahip görmeleri ve % 74’ü için ise Müslümanlar ile Batı arasında medeniyetler çatışması olduğunu düşünmesinden anlaşılmaktadır. İsveç’te ise özellikle yaşlı kesimde “İslam korkusu” giderek artmakta ve devam etme eğilimi içindedir. Dünyanın coğrafi olarak başka inanç ve kültür mensupları ile geçmişe dayalı gerginlik yaşanmamış nadir bölgelerinden Avustralya’da da “İslam korkusunun” gündelik hayatlarına müdahale getireceğine inananların %40’lık oranı ile ilgili haberin *Sunday Herald Sun* gazetesinde

yer almasıyla 2006 yılındaki durum küçümsenmeyecek kadar yüksekti. Bu dini kendileri için her ne kadar tehdit olarak algılamazlarsa da neredeyse her üç kişiden birisi Müslümanlara imkân verilmesine karşı gelmekte, dörtte biri de bu din mensuplarını hoşgörüsüz ve aşırı bulmaktadır.

Dergiler:

Fransa'nın haftalık *Le Point* dergisinin kurucusu ve editörü Claude Imbert kendisini 2000'li yıllarda medyadaki aşırı yüklenmenin havasına kaptırıp "İslam korkusuna" kapılmış birisi olarak tarif edilmekten çekinmeyecek kadar bir üslup takınmıştı. Doğrudan İslam'a geçmiş dönemlere ait zeka eksikliğinin ürünü olarak modern toplumda kadını değersizleştirmesi ve devletleri Kur'an'ın hükümleriyle yönetme arzusu sebebiyle karşı çıkıp "İslam korkusu" taşıdığını açıkça beyan etmektedir. *Le Nouvel Observateur* dergisinin sahibi Jean Daniel 4 Şubat 1983 tarihli yazısında dönemin sosyalist hükümetinin Müslümanlar arasında ayırım yapmaksızın İslamcı karşıtı siyaseti beslemesini doğru bulmayıp suçlamaktaydı. Yine aynı derginin yazarlarından Jean Julliard da 29 Kasım 1989'da Fransa'da alevlenen başörtüsü karşıtlığı ile ilgili yazısında takınılan tavırda İslamcılığa karşı duruşun köklerinin çok daha eskilere giderek Araplardan nefret etmenin adeta saygın bir davranışa dönüştüğünden bahsetmişti.

Sanal Alemde İslam Korkusu: Savunma ve Saldırı

"İslam Korkusunun" en hızlı ve yaygın görüldüğü alan artık kitap, dergi, anketler, filmler olmayıp aynı zamanda sanal alemdeki çirkin iftiralara karşı CCIF ile tüm bu saldırılara karşı savunma amaçlı güncellenen siteler bulunmaktadır. <http://www.islamophobie.net> bunlardan birisi olup 2003 yılında Fransa'da "İslam Korkusuna" karşı oluşturulan ve 1000 kadar üyesiyle kolektif bir çalışma grubu (Collectif Contre l'Islamophobie en France) tarafından yönetilmektedir. Daha ziyade bu ülkede Müslümanlara karşı yürütülen düşmanca

saldırıları tespit edip bunların hukuki yollar kullanılarak ceza almalarını sağlamaktadır.

